

BUXORO VILOYAT “LATIF SHARIF ERGASH” FERMER XO`JALIGI PAXTA DALASI TUPROQLARINING KIMYOVIY TAHLILI

Aripov B.F.¹

Axmedova Z.R.²

¹Buxoro davlat universiteti

²O`ZR FA mikrobiologiya instituti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7359226>

Tuproqning suv o'tkazuvchanligi va bug'latishi, suvni uzoq, muddat o'zida saqlab tura olishi, tuproqning isishi, issiqlikni o'tkazishi va issiqlikni tarqatishi hamda tuproqdagi havo almashinuvi ko'p jihatdan uning tuzilishi va tarkibiga bog'liq bo'ladi.

Tuproq tarkibidagi suv, harorat va havo o'simliklarning o'sishi va rivojlanishidagi asosiy omillardan biri ekanligi bizlarga ma'lum.

Tuproqda yashaydigan ayrim bakteriya va zamburuqlar uchun tuproq havosi muhim rol o'ynaydi. Tuproqda havo yetishmasa, turli bakteriya va zamburuqlar hayot kechira olmaydi, buning oqibatida tuproqdagi mavjud o'simlik va hayvon qoldiqlarining chirish jarayoni amalga oshmaydi, natijada tuproqning unumdorligi pasayishiga sabab bo'ladi.

Tuproqning unumdorlik xususiyatlari unda o'simliklarning urug'dan unib chiqishi, o'sishi, oziqlanishi, urug` va meva hosil qilishi, tuproqning mexanik, organik, mineral tarkibi, strukturasi, fizik va fizik-mexanik xossalari, tuproqning singdirish qobiliyati va reaksiyasiga bog'liq bo'ladi.

Tuproqning holatini aniqlash va uning unumdorligini oshirish uchun ular tarkibi va xususiyatlarini aniqlash ishlari ya'ni tuproqlar tahlillari doimiy ravishda amalga oshirilib turilishi lozim.

Biz Buxoro viloyati Jondor tumaning “Latif Sharif Ergash” fermer xo'jaligi paxta dalasidan tuproq namunalarini olib, O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Mikrobiologiya institutining “Tabiatni muhofaza qilish biotexnologiyalari” laboratoriyasida kimyoviy tahlilini amalga oshirdik. Tahlil natijalari 1-jadvalga keltirilgan.

Azot miqdori:

№ Namuna	Azotning yalpi shakli, %	Baho taminlanganligi	Azotning yalpi shakli, % tuproq normasi	Harakatlanuvchi, o'simlik tomonidan o'zlashtiriladigan shakllar N-NO ₃ , mg/kg	Baho taminlanganligi	Harakatlanuvchi, o'simlik tomonidan o'zlashtiriladigan shakllar N-NH ₄ , mg/kg, norma
1	0,063	Juda past	0,09-0,12	17,5	Juda past	30-50

Fosfor miqdori:

N ^o Namuna	Fosforning yalpi shakli, %	Baho taminlang anligi	Fosforning yalpi shakli, % tuproq normasi	Harakatlanuv chi,o`simlik tomonidan o`zlashtiriladi gan shakllar P ₂ O ₅ , МГ/КГ	Baho taminlan ganligi	Harakatlanu v chi,o`simlik tomonidan o`zlashtirila di gan shakllar P ₂ O ₅ , МГ/КГ norma
1	0,120	Juda past	0,21-0,26	40,0	O`rtacha	46-60

Kaliy miqdori:

N ^o Namuna	Kaliyning yalpi shakli, %	Baho taminlang anligi	Kaliyning yalpi shakli, %, tuproq normasi	Harakatlanu v chi,o`simlik tomonidan o`zlashtirila di gan shakllar K ₂ O,МГ/КГ	Baho taminlan ganligi	Harakatlan uv chi,o`simlik tomonidan o`zlashtirila digan shakllar K ₂ O,МГ/КГ norma
1	1,17	Juda past	1,8-2,4	253	O`rtacha	301-400

Tuproq genezisini o'rganish uchun tuproqni dalaning bir necha joyidan yoki har bir qavatidan namunalar oldik. Tuproq tahlili natijalaridan tuproq xaritalari tuzishda, shuningdek tuproqning agrobiokimiyoviy xossalarini tekshirishda foydalandik. Tuproqdan aniq natijalar olish uchun, olingan tuproq namunalarini to'g'ri saqlash muhim rol o'ynaydi.

Keyingi yillarda Respublikamizda qishloq xo'jalik mahsulotlarini ishlab chiqarish va ularni ko'paytirish borasida qator farmoyishlar chiqarilmoqda. Qishloq xo'jalik mahsulotlarini ishlab chiqarishdagi asosiy talablardan biri bu kimyoviy o'g'itlar sarfini kamaytira oladigan, ekologik talablarga javob beradigan biologik preparatlarni yaratishdir. Tuproqda rivojlanadigan mikroorganizmlar o'simliklarni oziq moddalar, gormonlar, vitaminlar va boshqa fiziologik faol birikmalarga bo'lgan ehtiyojini to'la ta'minlaydi.

Qishloq xo'jaligida tuproq mikrobiologik jarayonlarini faollashtiradigan bir qator biologik mahsulotlar qo'llaniladi. Biologik mahsulot issiqxonalarda sabzavot va gul ekinlarini etishtirish uchun ishlatiladigan biologik faol tuproqlarni ishlab chiqarish uchun mo'ljallangan. Biologik faol tuproqlar pestitsidlarning tez parchalanishiga, mikroorganizmlarining fitopatogenlarga qarama-qarshiligi tufayli tuproqning yaxshilanishiga yordam beradi.

Buxoro viloyati “Latif Sharif Ergash” fermer xo`jaligi paxta dalasida olib borilgan ilmiy tadqiqotlardan asosiy maqsad, tuproqlarining kimyoviy tahlilini qilish, tuproq tarkibidagi mikro va makro elementlar miqdorini aniqlash, tuproq mikroflorasi tahlillarini keltirish va ekin maydonlari tuproqlari unumdorligini oshirishdan iborat.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Tokhirov V.B., Mustafoyev X., Tagayeva M.B. Production of microscopic always, their use in livestock and poultry // Экономика и социум. 2021, №. 4-1. p.426-427.
2. Ходжимуродова Н.Р., Хакимова Н.Х., Тогаева М.В. Бухоро воҳаси сугориладиган ўтлоқи аллювиал тупроқларида микроорганизмлар фаоллиги // Республика илмий-амалий анжумани материаллари туплами. Гулистон, 2020. 166 б.
3. M.B. Togaeva, Z.T.Safarova, N.A.Azizova. Main sources of increasing the productivity of alluvial soils of medium salt grazing of bukhara region // JournalNX. – T. 6. – №. 06. p. 88-93.
4. Ходжимуродова Н., Хакимова Н., Тогаева М. Биологическая активность почв Бухарского оазиса в зависимости от степени. Тошкент, 2020, с. 1061-1064.
5. Гармашов, В.М. Засоренность посевов при различных способах обработки почвы в зернопропашном севообороте [Текст] / В.М. Гармашов, А.Ф. Витер // Земледелие. – 2008. – № 5. – С. 37-38.
6. Гармашов, В.М. Минимализация обработки почвы в Централно-СХерноземной зоне [Текст] / В.М. Гармашов, А.Л. Качанин // Земледелие. – 2007. – №. 6. – С. 8-10.